

Ang. dansk artikel införd i Järn Bygg Färg nr 8/9 2003

Den bifogade artikeln innehåller så mycket sakfel och bygger på så många felaktiga påståenden att jag inte riktigt vet hur jag skall kunna kommentera den på ett vettigt sätt. Personen som skrivit den har uppenbarligen ingen som helst kompetens på området oljor/oljefärg.

För att börja någonstans tar jag påståendena i den ordning dom skrivits i artikeln.

I första stycket blandar man friskt "*naturlig olja från Kina*", "*linolja*" samt "*rå linolja*" som om det skulle vara en och samma sak!

Summan 110.000:- säger ingenting eftersom man inte får reda på vad den danska kommunen gjort eller vad för fel man avhjälp. Om idrottsanläggningen var på 15.000 m² så är ju renoveringskostnaden bara 7:-/ m²!

När vi levererade väggfärg till idrottshallen på Lundby Strand var ytan som målades där 23.000 m².

Med svartmögel menar man förmodligen svartsporer (t.ex. Cladisporium) som inte är en svamp utan en spor. Svartsporen lever på, i och under färgen men inte **av** färgen eller cellulosan i träet, varför problemet är estetiskt och inte påverkar hållbarheten på färgen eller panelvirket.

Rå linolja har inte inom byggnadsmåleriet att göra och använder man sådan fungerar den naturligtvis inte heller som något speciellt bra skydd. Den enda användningen man kan ha av rå linolja – förutom vid matlagning – är i konstnärspastor och vid oljning av båtskrov.

I stycke två framgår det inte vilken olja som användes vid bygget 1997. Men att påstå att den var orsaken till svartsporsproblematiken är att göra det lite lätt för sig. Det är alldeles för många parametrar som fattas för att man skall kunna påstå att allt berodde på oljan – vilken kvalitet på olja användes?, hur var den raffinerad?, hur mycket sporer fanns det i träet innan oljan påfördes?, när upptäcktes det att fasaderna blivit angripna?, fanns det andra byggnader på samma ort som drabbats?, hur var väderförhållandena under de fyra år som gick innan man beslutade om åtgärder?, var Danmark drabbat av samma biologiska angrepp som skedde i Sverige (1999-2002)?, etc. etc.

En vattenavvisande olja skyddar träet mot vatten och förhindrar rötsvampar att utvecklas. Däremot kan oljefilmen naturligtvis angripas av t.ex. sporer på ytan om de klimatiska förutsättningarna är rätta.

Rå linolja skall som sagt var inte användas till fasader, men påståendet att linolja skulle utgöra "*livselixir*" för svartsporer är felaktigt. Det finns mig veterligen ingen vare sig spor eller svamp som lever av torkad linolja, däremot kan slemämnen och sockerämnen i en oraffinerad olja utgöra grogrund för påväxt. Att påstå att detta skulle leda till skador på virket är däremot också felaktigt. Om oljan bryts ned blir virket helt diffusionsöppet och det blir då omöjligt för fukt/vatten att stanna kvar i träet så länge så det kan starta en rötprocess.

I stycke tre blandar man ihop rå linolja med linoljefärg. En olja är inte en färg och det går inte att jämföra deras egenskaper.

Linoljefärg har mig veterligen aldrig historiskt tillverkats på rå linolja inom yrkesmåleriet utan enbart på kokta dito.

Blyvitt (vilket jag antar att dom menar) tillsattes inte för att det var giftigt utan för att det på kemisk väg förtvålade linoljan så att det bildades en seg-hård färgfilm som blev otroligt motståndskraftig mot nedbrytning. Dessutom torkade och täckte en blyvittbaserad linoljefärg mycket bra.

Författaren har dock en poäng i det att många (amatör-) tillverkare inte har erforderliga kunskaper i hur man tillverkar och arbetar med linoljebaserade färger.

Tillsatser av "*svampförebyggande medel*" behövs naturligtvis inte eftersom det inte växer några svampar på ytan och inte heller för att skydda träet om färgen är riktigt tillverkad eftersom den då är extremt vattenavvisande och förhindrar träet att bli fuktigt.

Hur ekologisk en produkt är beror ju på vad man jämför med, men om man jämför linoljefärg med akrylatlatex eller alkydfärg så är linoljefärgen alltid den minst belastande av dom tre.

I stycke fyra har man pratat med "*linoljans fiende nr 1*"! – Trots att jag hållit på med linoljefärg i 15 år nu och varit påhoppad av de flesta (som tillverkar andra färgtyper) har jag aldrig hört talas om vare sig personen eller företaget. Även han blandar i sina påståenden friskt ihop rötskador med sporangrepp. Men hans uttalanden om att vi sluppit mögelangrepp om bara det funnits tillräckligt med gift i linoljefärg är ju så dumt att det nästan är roligt (hur många procent av alla hus med sporangrepp är målade med linoljefärg?!).

I sista stycket har en representant för Sveff fått uttala sig. Det skulle vara intressant att få reda på vilka av deras medlemmar som hon ringt till – av de fabrikanter som tillverkar linoljefärg på ett något så när traditionellt sätt kan det inte vara mer än max en (1) som är medlem i Sveff.

Vad gäller intervjun med den danske linoljefärgsproducenten håller jag väl med om det mesta utom delen där han påstår att linolja och linoljefärg *måste* innehålla fungicider (se argumentation ovan).

Man måste skilja på opigmenterad linolja och linoljefärg.

En opigmenterad linolja bryts väldigt fort ned av UV-ljuset och oljefilmen på ytan är oftast borta redan inom ett år.

En linoljefärg kan däremot skydda träet i både 10 och 15 år beroende på hur den byggs.

Det stora angreppet av svartsporer under 1999-2002 var biologiskt betingat - förutsättningarna vädermässigt var helt enkelt perfekta för sporererna.

Den färgtyp som drabbades värst var alkyden som var häftigt överrepresenterade i statistiken - trots att den inte hör till de där man minskat speciellt mycket på fungiciderna!

Enligt min far som var med inom yrkesmåleriet redan på 30-talet har Sverige aldrig tidigare drabbats av ett sådant sporangrepp som det under 99-02. Det har därför aldrig heller funnits något speciellt behov för en fungicid eller biocid som håller borta svartsporer och mig veterligen så finns det inte heller någon sådan framtagen med dessa egenskaper (det var kanske därför angreppet blev så omfattande?).

De flesta färgfabrikanter blev förmodligen tagna på sängen och man var väldigt snabb med att skylla på kravet på minskat användande av gifter.

Användandet av gifter har dock inte minskat speciellt mycket vid tillverkning av utomhusfärg, däremot har man kraftigt minskat mängden konserveringsmedel i inomhusfärgen trots att man hävdar att den inte innehåller något hälsovådligt och man vill gärna blanda ihop detta när man pratar för att verka miljövänlig.

Om man tittar i tillgänglig statistik är vattenburen akrylatlatexfärg och linoljefärg vinnarna när det gäller att klara sig från angrepp - trots att båda marknadsförs som mindre miljöbelastande!

Det är dock en stor skillnad på oljor och oljefärg och även på olika oljor varför det inte går att dra allt över samma kam som man gör i den danska artikeln.

Jag svarar gärna på frågor om det ovanstående om det uppstår sådana.

Med vänlig hälsning

/Dan Hansen/

WIBO FÄRG AB